

УДК 342.951:(351.851:378.24)(477)

ДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ НАУКОВИХ СТУПЕНІВ І СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВЧЕНИХ РАД

Жарова О.П.

Національний університет «Одеська юридична академія»

В статті аналізується історія становлення спеціалізованих вчених рад. Аналізуються нормативно-правові документи дорадянського та радянського періоду, які встановлювали наукові ступені. Висвітлюється нормативно-правове регулювання та сучасна діяльність спеціалізованих вчених рад з урахуванням найновіших законодавчих змін. Здійснюється компаративний аналіз нормативно-правового регулювання спеціалізованих рад із захисту дисертацій в СРСР та спеціалізованих вчених рад у сучасній Україні. На основі проаналізованих статистичних даних про мережу спеціалізованих вчених рад робиться висновок про необхідність стимулювання розвитку певних галузей освіти і науки.

Ключові слова: спеціалізована вчена рада, наукові ступені, мережа спеціалізованих вчених рад, спеціалізовані ради в СРСР, положення про спеціалізовані вчені ради.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день Україна знаходиться в процесі реформування всіх галузей діяльності нашої держави, а освіта і наука є чи не найголовнішими складовими цих реформ, оскільки від рівня підготовки майбутніх наукових кадрів, які будуть підтримувати старі надбання та зважено вводити нові, що відповідають вимогам сьогодення; готувати нові кадри, які будуть безпосередньо задіяні на виробництві, багато в чому залежить успішність процесу здійснення реформ в усій країні сьогодні. Саме тому питання належного державного

управління підготовкою та атестацією наукових і науково-педагогічних кадрів є особливо важливою. У ході здійснення аналізу модернізації державного управління і реформування системи підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів, неодмінно потрібно звернутися до «витоків»; проаналізувати як позитивні, так і негативні надбання у даній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблематики реформування освіти, і, зокрема, питань атестації наукових та науково-педагогічних кадрів досить часто звертаються вчені,

зокрема: Ф. Андрушкевич, Г. Батиґін, І. Беганська, А. Василюк, А. Вишневський, Л. Гриневич, Я. Гречка, А. Іванов, О. Карпенко, М. Карпуленко, С. Ківалов, Л. Козлова, К. Корсак, Н. Левицька, Н. Нічкало, Л. Прокопенко, Ю. Соколович-Алтуїна, В. Щербаченко, Л. Юрчук та ін.

Виділення не вирішених раніше частин проблеми. Втім, на нашу думку, діяльність спеціалізованих вчених рад є досить складним та багатоплановим питанням, що потребує здійснення окремого дослідження, в тому числі компаративного аналізу нормативно-правового регулювання спеціалізованих рад в Радянські часи та у сучасній Україні.

Мета дослідження – проаналізувати історію становлення, висвітлити нормативно-правове регулювання та сучасну діяльність спеціалізованих вчених рад з урахуванням найновіших законодавчих змін; здійснити порівняльний аналіз діяльності спеціалізованих рад в СРСР та спеціалізованих вчених рад в Україні.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні згідно з положеннями Закону України «Про вищу освіту» встановлюються такі освітньо-кваліфікаційні рівні та ступені: кваліфікований робітник; молодший спеціаліст; молодший бакалавр; бакалавр; магістр; доктор філософії; доктор наук. Наукові ступені доктора філософії і доктора наук присуджуються спеціалізованими вченими радами вищих навчальних закладів, наукових установ та організацій у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України [1].

Якщо ж звернутися до історії, то першим законодавчим актом, що запроваджував вчені ступені (1803 р.), встановлювалась відповідність між ними та затвердженим Указом Петра I від 24 січня (4 лютого) 1803 р. «Табелем про ранги»: якщо на державну службу надходив кандидат, то він отримував чин XII класу (губернський секретар), магістр – IX (титулярний радник), доктор – VIII (колезький асесор) [2, с. 55].

У середині XIX століття було законодавчо оформлено відповідність між науковим ступенем і станом становищем: наприклад, кандидат з міщанського стану ставав «особистим почесним громадянином», а магістр або доктор отримував «особисте дворянство». В університетському статуті 1884 р. зафіксовано співвідношення чинів і посад для володарів наукових ступенів: «ректор – IV клас (дійсний статський радник), декан і ординарний професор – V клас (статський радник), екстраординарний професор – VI клас (колезький радник); викладачі нижчого рангу – VII-VIII класи (надвірний радник, колезький асесор)» [3, с. 3].

У 1920-1930 рр. в Росії проводилася повна реорганізація існуючої науки і будівництво ієрархічної структури, здатної управляти цим процесом. Досить зазначити, що реорганізація науки в 1930-ті роки і, зокрема, введення наукових ступенів і звань безпосередньо пов'язувалася з народногосподарськими планами. Показово, що головним органом, який стверджував їх, у розглянутий період була Вища атестаційна комісія при Всеросійському Комітеті з вищої технічної освіти (ВК ВТО), в безпосередньому віданні якої перебувала не фундаментальна наука, а в першу чергу, прикладні, технічні, галузі знання.

Першим вагомим законодавчим кроком на шляху до затвердження спеціалізованих вчених рад був декрет Раднаркому від 1 жовтня 1918 року «Про деякі зміни в складі і влаштування державних вчених і вищих навчальних закладів Російської республіки» [4]. Цим декретом скасовувалися наукові ступені доктора і магістра, вчені звання ад'юнкта і приват-доцента, скасовувалася ієрархія професорських звань – заслужений, ординарний, екстраординарний, ад'юнкт-професор і доцент. Всім особам, які самостійно проводили заняття у ВУЗах, автоматично присвоювалося звання професорів, іншим – викладачів. Приват-доценти, які пропрацювали на цій посаді не менше трьох років, також отримували статус професорів.

Першим юридичним актом, що узаконив поділ науково-освітніх градацій на наукові ступені і вчені звання, була Постанова СНК СРСР «Про вчені ступені і звання», прийнята 13 січня 1934 [5]. На основі цього документа здійснювалася атестація викладачів в 1933-1935 рр.: допускалося присвоєння вченого звання доцента і професора без попереднього отримання відповідного наукового ступеня, але за умови «заслуг» перед наукою або народним господарством. Таке положення давало широкі можливості займати посади професорів, доцентів і завідувачів кафедрами особам, які не мали не тільки вчених ступенів, але, часом, і вищої освіти. Тільки в постанові РНК СРСР від 20 березня 1937 року «Про вчені ступені і звання», яка в основних пунктах повторює попередній, вказувалося, що звання професора присвоюється особам, які мають вчений ступінь доктора і проводять основну викладацьку або керівну дослідницьку роботу в ВУЗах або науково-дослідних установах [6].

Етапними в статусній організації філософії та суспільних наук можна вважати 1930-1931 рр. У цей період проводиться галузева реорганізація ВУЗів. На підставі Постанови ЦВК і РНК СРСР від 13 січня 1930 року «Про підготовку технічних кадрів народного господарства» [7] і Постанови ЦВК і РНК СРСР від 23 липня 1930 року «Про реорганізацію вищих навчальних закладів, технікумів і робітничих факультетів» [8] розпочалася «докорінна перебудова системи навчальних закладів, що готують кадри пролетарських фахівців». Передбачалося значно підвищити рівень підготовки кадрів, щоб він відповідав вимогам соціалістичної реконструкції народного господарства. В першу чергу, це повинні були бути фахівці інженерно-технічного, будівельного, механіко-машинобудівного, технологічного, сільськогосподарського та інших промислово-господарських профілів.

В загальних положеннях постанови «Про вчені ступені і звання» встановлювалися єдині для науки і освіти вчені ступені – кандидата і доктора наук, а також наступні вчені звання: асистент (для науково-дослідних установ – молодший науковий співробітник), доцент (для науково-дослідних установ – старший науковий співробітник), професор (для науково-дослідних установ – дійсний член). Вчені ступені визначали наукову кваліфікацію даної особи з точки зору її спеціальності, об'єму знань, ступеню самостійності її наукової роботи і наукового значення.

ня останньої. Вчені звання визначали посадову наукову функцію (педагогічну або науково-дослідну), при чому звання асистента, що не передбачало обов'язкового вченого ступеню, було попереднім кроком для отримання вченого ступеню та вченого звання [8].

Базуючись на зазначених нормативних документах, в 1933-1935 рр. почалося функціонуван-

ня гратифікаційної системи освіти і науки. Вчені ступені з філософії могли призначати Президія-ми АН СРСР и Комакадемії, а затверджувати – кваліфікаційні комісії наркоматів; клопотання про присвоєння вчених звань спеціалістам-філософам розглядалося в ВУЗах і науково-дослідних інститутах, затверджувались Вченим комітетом. До кінця 1934 р. вищими атестаційними органами

Таблиця 1

1. Створення	
Постанова і Радміну СРСР від 29.12.1975 № 1067	Спеціалізовані ради по присудженню вчених ступенів кандидатів наук створюються колегією ВАК СРСР у складі науково-дослідних установ і (науково-виробничих об'єднань) і ВУЗів, широко відомих своїми досягненнями у відповідній галузі науки. В науково-дослідних установах Академії наук СРСР спеціалізовані ради створюються колегією ВАК СРСР спільно з президіумом Академії наук СРСР.
Постанова Радміну СРСР від 30.12.1989 № 1186	Спеціалізовані ради є основною ланкою системи атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, несуть відповідальність за обґрунтованість прийнятих ними рішень, покликані забезпечувати високий рівень вимог при атестації. Спеціалізовані ради створюються ВАКом СРСР широко відомих своїми досягненнями у відповідній галузі науки ВУЗах академічних інститутах, науково-дослідних інститутах, науково-виробничих об'єднаннях, а також міжгалузевих науково-технічних комплексах і міжгалузевих державних об'єднаннях.
Наказ МОНМС України від 14.09.2011 № 1059	Спеціалізована вчена рада утворюється МОН України у вищих навчальних закладах III-IV рівня акредитації та наукових установах, що проводять фундаментальні та прикладні наукові дослідження, мають достатній рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення для підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації, за клопотанням центральних органів виконавчої влади, у сфері управління яких є вищі навчальні заклади та наукові установи, національних академій наук, а також вищих навчальних закладів та наукових установ, що належать до сфери управління МОН України.
2. Підстави для створення	
Постанова Радміну СРСР від 29.12.1975 № 1067	Спеціалізовані ради створюються ВАК СРСР на основі клопотань академій наук, міністерств і відомств. В клопотаннях зазначається обґрунтованість необхідності створення ради і доцільності її організації при (в) даній науково-дослідній установі (науково-дослідному об'єднанні) або ВУЗІ. До клопотання додається запропонований склад ради і проект наказу про організацію ради за формами, встановленими ВАК СРСР
Постанова Радміну СРСР від 30.12.1989 № 1186	...на основі клопотань міністерств, відомств, академій наук, міжгалузевих, науково-технічних комплексів і міжгалузевих державних об'єднань, які здійснюють контроль за забезпеченням роботи спеціалізованих рад.
Наказ МОНМС України від 14.09.2011 № 1059	МОН України приймає до розгляду клопотання про утворення спеціалізованих вчених рад з наданням права присудження наукових ступенів лише в одній галузі науки, крім випадків, коли у клопотанні зазначені наукові спеціальності, за якими передбачено присудження наукових ступенів у кількох галузях науки.
3. Формування складу	
Постанова Радміну СРСР від 29.12.1975 № 1067	Право прийняття до захисту докторських і кандидатських дисертацій надається спеціалізованим радам, які формуються із числа найбільш авторитетних вчених, несуть відповідальність за присудження наукових ступенів і покликані забезпечувати високий рівень вимогливості при атестації кадрів і кваліфіковану оцінку якості дисертаційних робіт.
Постанова Радміну СРСР від 30.12.1989 № 1186	Персональний склад спеціалізованих рад формується із числа найбільш авторитетних вчених, які активно ведуть наукову або науково-педагогічну роботу, з урахуванням думки колективу, де працюють вказані спеціалісти. Порядок формування спеціалізованої ради визначається положенням про спеціалізовану раду, що затверджується ВАКом СРСР.
Наказ МОНМС України від 14.09.2011 № 1059	Персональний склад ради формується з працівників наукових установ, вищих навчальних закладів, що проводять наукові дослідження. Членами ради можуть бути вчені, які активно проводять наукову роботу у відповідній галузі науки, а також іноземні фахівці з відповідної спеціальності у разі недостатньої кількості в Україні фахівців з цієї спеціальності та на підставі міжнародних угод і домовленостей. Член ради повинен мати науковий ступінь з однієї із спеціальностей, за якими раді надано право присудження наукових ступенів. Введення до складу ради фахівців з інших спеціальностей має бути обґрунтованим. Член ради, у якого спеціальність у дипломі про науковий ступінь відповідає одній із спеціальностей за профілем ради, за рішенням МОН України може представляти в цій раді другу спеціальність за умови наявності в них опублікованих за останні п'ять років наукових статей, монографій з цієї спеціальності. У разі відсутності в країні докторів наук з відповідної спеціальності МОН України приймає рішення про утворення ради шляхом залучення фахівців, які мають наукові статті, монографії з даної спеціальності.
4. Підпорядкування	
Постанова Радміну СРСР від 29.12.1975 № 1067	Спеціалізовані ради підвідомчі у своїй діяльності ВАК СРСР і приймають рішення тільки з питань присудження вчених ступенів. Робота спеціалізованих рад контролюється Державною інспекцією ВАК СРСР, яка керується в своїй діяльності положенням, затвердженим президіумом ВЛК СРСР. Керівництво і члени спеціалізованих рад повинні приймати участь в роботі Державної інспекції.

Продовження таблиці 1

Постанова Радміну СРСР від 30.12.1989 № 1186	Спеціалізовані ради проводять роботу під керівництвом ВАКа СРСР, контролюються керівниками організацій, в яких вони створені – і користуються гербовими печатками цих організацій. Керівники організацій несуть відповідальність за забезпечення необхідних умов роботи спеціалізованих рад.
Наказ МОНМС України від 14.09.2011 № 1059	Спеціалізовані вчені ради проводять свою роботу під керівництвом ВЛК України відповідно до покладених на неї завдань [12].
5. Зміни до складу ради	
Постанова Радміну СРСР від 29.12.1975 № 1067	Зміни в персональний склад ради при збереженні переліку спеціальностей, за якими раді надано право прийому дисертацій до захисту, вносяться до ВАК СРСР на основі клопотання керівника організації, при (в) якому створена рада.
Постановою Радміну СРСР від 30.12.1989 № 1186 не регулювалися	
Наказ МОНМС України від 14.09.2011 № 1059	Зміну складу ради МОН України проводить за клопотанням керівника вищого навчального закладу чи наукової установи, в якій утворено раду.
6. Склад ради	
Постанова Радміну СРСР від 29.12.1975 № 1067	До складу ради можуть включатися вчені суміжних спеціальностей, по яким рада не має права прийняття до захисту, а також, у вигляді виключення, визначні спеціалісти – практики, які працюють у відповідних галузях народного господарства. Склад ради встановлюється в кількості 11-25 осіб, при цьому кількість членів ради по її профілю повинна перевищувати кількість інших спеціалістів, які входять до складу ради. До складу ради включається не менше 20% вчених з інших організацій по кожній із спеціальностей. До складу ради по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук можуть включатися доктори наук із інших міст. У виключних випадках до складу ради по захисту докторських дисертацій допускається включення кандидатів наук і професорів, які не мають ступеню доктора наук, і є визначними спеціалістами, які працюють у відповідних галузях народного господарства. В раді по присудженню вчених ступенів кандидатів наук повинно бути не менше 3-х докторів і 3-х кандидатів наук по кожній спеціальності. Кількість докторів наук у раді повинна бути не менше 1/2 всього складу ради. Включення наукових і науково-педагогічних співробітників до складу ради відбувається з їх згоди і за рекомендацією керівництва наукових установ і ВУЗів по основному місцю роботи. Доктор наук, окрім участі в роботі рад по присудженню вчених ступенів по місцю основної роботи, може бути членом тільки 1-ї спеціалізованої ради.
Постанова Радміну СРСР від 30.12.1989 № 1186	Персональний склад спеціалізованих рад формується із числа найбільш авторитетних вчених, які активно ведуть наукову або науково-педагогічну роботу, з урахуванням думки колективу, де працюють вказані спеціалісти. Порядок формування спеціалізованої ради визначається положенням про спеціалізовану раду, що затверджується ВАК СРСР. В тих випадках, коли тема дисертації створюється на стику спеціальностей, не по всім із яких спеціалізованої раді надано право проведення захисту дисертацій, спеціалізована рада проводить разовий захист. Порядок формування складу спеціалізованої ради для проведення разового захисту встановлюється ВАКом СРСР.
Наказ МОНМС України від 14.09.2011 № 1059	Рада формується таким чином, щоб в її складі кількість штатних працівників наукової установи, вищого навчального закладу, в якому вона утворюється, становила 2/3 від загальної кількості фахівців (з округленням до цілого числа в бік збільшення) з кожної спеціальності, за якою рада приймає дисертації до захисту. Серед докторів наук, які входять до складу кандидатської ради, дві третини мають бути штатними працівниками наукової установи, вищого навчального закладу, в якому утворюється рада. У разі відсутності в країні наукової установи, вищого навчального закладу з достатньою кількістю штатних працівників – докторів наук з окремих спеціальностей МОН України приймає рішення про утворення ради шляхом залучення фахівців, які не є штатними фахівцями наукової установи, вищого навчального закладу. Членами докторських рад можуть бути тільки доктори наук. Ученим секретарем ради може бути кандидат наук. Членами кандидатських рад можуть бути доктори та кандидати наук, при цьому кількість докторів наук повинна бути не менше ніж 1/2 складу ради. Склад докторської ради становить не менше 6 докторів наук із кожної спеціальності за профілем ради, з них 2/3 – доктори наук із даної спеціальності, які активно поведуть наукову роботу і мають публікації у відповідній галузі науки, решта – фахівці, які мають наукові статті, монографії з даної спеціальності, опубліковані за останні 5 років. Склад кандидатської ради становить не менше 5 фахівців з кожної спеціальності за профілем ради, серед них – не менше 4 докторів наук, з них 2/3 – доктори наук з даної спеціальності, які активно поведуть наукову роботу і мають публікації у відповідній галузі науки, решта – фахівці, які мають наукові статті, монографії з даної спеціальності, опубліковані за останні 5 років. Рада формується у складі 15-25 осіб з рівномірним представництвом фахівців з кожної спеціальності. Для введення фахівця до складу ради потрібна його письмова згода. Фахівець може входити до складу не більш як двох рад.
7. Оформлення документації по захисту	
Постанова Радміну СРСР від 29.12.1975 № 1067	Оформлення документації по захисту дисертацій і особових справ здобувачів, а також витрати, пов'язані із захистом дисертації, покладаються на науково-дослідні установи (науково-виробничі об'єднання) або ВУЗі. при яких створені ради.
Постанова Радміну СРСР від 30.12.1989 № 1186	Оформлення документації по захисту дисертацій і атестаційних справ здобувачів, а також оплата витрат, пов'язаних із розглядом та захистом дисертації, покладаються на організації, де функціонують спеціалізовані ради.

Наказ МОНМС України від 14.09.2011 № 1059	Рада протягом місяця після захисту надсилає до МОН України 1-й га електронний примірник докторської (кандидатської) дисертації з 2-ма примірниками облікової картки дисертації за встановленою відповідно до законодавства формою та атестаційну справу здобувача наукового ступеня, що забезпечує вчений секретар ради. Електронний примірник захищеної докторської (кандидатської) дисертації надсилається до Українського інституту науково-технічної та економічної інформації. Після ухвалення МОН України рішення про видачу здобувачеві диплома доктора (кандидата) наук примірник дисертації передається на зберігання до Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Атестаційна справа здобувача наукового ступеня зберігається в раді згідно з переліком документів протягом 10 років. Атестаційна справа здобувача оформляється державною мовою згідно з переліком документів атестаційної справи здобувача наукового ступеня доктора наук, яка подається до МОН України, та переліком документів атестаційної справи здобувача наукового ступеня кандидата наук, яка подається до МОН України. Атестаційна справа, оформлена з порушенням установлених вимог, до розгляду МОН України не приймається.
8. Засідання ради	
Постанова Радміну СРСР від 29.12.1975 № 1067	На одному засіданні ради може бути організований захист не більше 1 докторської або 2 кандидатських дисертацій. Формою роботи рад по захисту на здобуття наукового ступеню доктора наук можуть бути засідання рад у вигляді сесій. Сесії рад скликаються по мірі накопичення прийнятих до захисту дисертацій і проводяться продовж декількох днів. При проведенні сесії ради впродовж дня може відбутися не більше 2-х засідань ради. Засідання ради вважається правоможним, якщо в його роботі приймають участь не менше 2/3 його складу, затвердженого ВАК СРСР, але при обов'язковій участі не менше 3-х докторів наук, які є спеціалістами по профілю докторської дисертації, що розглядається, і не менше 2-х докторів наук, які є спеціалістами по профілю кандидатської дисертації, що захищається. Рішення ради вважається позитивним, якщо не менше 2/3 членів ради, які приймають участь у засіданні, проголосували за дане рішення
Постанова Радміну СРСР від 30.12.1989 № 1186	Засідання ради вважається правоможним, якщо в його роботі приймають участь не менше 2/3 його складу, при обов'язковій участі не менше 3-х докторів наук по кожній спеціальності докторської дисертації, що захищається і не менше 2-х докторів наук по кожній спеціальності кандидатської дисертації, що захищається. Рішення спеціалізованої ради з питання присудження вченого ступеню вважається позитивним, якщо за нього проголосувало не менше ученої ступеню вважається позитивним, якщо за нього проголосувало не менше 2/3 членів ради, які брали участь в засіданні.

не було затверджено ні одного професорського звання по соціальним і гуманітарним наукам, не зважаючи на діючу годі норму: «Допустити до виконання обов'язків професора із зобов'язанням захисту» (з 1934 р. – «надання») [8]. Затверджені рішенням ВУЗу звання професора або доцента філософії відображали виконувану виробничу функцію та забезпечувались відповідною підвищеною заробітною платою, але найчастіше не відповідали рівню наукової компетентності працівника, який не мав наукового ступеня кандидата або доктора наук, а часом і закінченої вищої освіти.

Незважаючи на появу інституту захисту дисертацій і разом із ним визнання автономності внутрішньої наукової експертизи, створена у 1930-ті роки в СРСР система атестації наукових кадрів мала в значній мірі імітаційний характер і використовувалася в якості наукової альтернативи адміністративно-політичних чинів. На протя́зі десятиріч років ВАК СРСР і дисертаційні ради боролися і за підвищення якості кваліфікаційних робіт спеціалістів науки і освіти. Такий стан речей докорінно змінився із появою постійно діючих спеціалізованих рад, діяльність яких була законодавчо врегульована вже на більш дієвому рівні, наприклад, на більш пізньому етапі це були Постанова Радміну СРСР від 29.12.1975 № 1067 «Про положення про порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» [9] та Постанова Радміну СРСР від 30.12.1989 № 1186 «Питання атестації наукових та науково-педагогічних кадрів» (Разом з «Положенням про порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань») [10]. Нами був проведений порівняльний аналіз окремих положень цих двох документів, а

також діючого нормативних-правових актів, що регулюють діяльність спеціалізованих вчених рад в Україні [11].

Слід зазначити, що мережа спеціалізованих вчених рад, за даними Міністерства освіти і науки України станом на 15 липня 2015 року становить 986 одиниць, з них: фізико-математичні науки – 75 рад (60 докторських і 15 кандидатських); хімічні науки – 19 рад (17 докторських і 2 кандидатських); біологічні науки – 52 ради (42 докторських і 10 кандидатських); геологічні науки – 15 рад (13 докторських і 2 кандидатських); технічні науки – 277 рад (214 докторських і 63 кандидатських); сільськогосподарські науки – 44 ради (29 докторських і 15 кандидатських); історичні науки – 42 ради (23 докторських і 19 кандидатських); економічні науки – 127 рад (95 докторських і 32 кандидатських); філософські науки – 25 рад (18 докторських і 7 кандидатських); філологічні науки – 40 рад (18 докторських і 22 кандидатських); географічні науки – 12 рад (8 докторських і 4 кандидатських); юридичні науки – 59 рад (37 докторських і 22 кандидатських); педагогічні науки – 70 рад (33 докторських і 37 кандидатських); медичні науки – 95 рад (88 докторських і 7 кандидатських); фармацевтичні науки – 6 рад (докторські); ветеринарні науки – 12 рад (7 докторських і 5 кандидатських); мистецтвознавство – 10 рад (5 докторських і 5 кандидатських); архітектура – 5 рад (4 докторських і 1 кандидатська); психологічні науки – 20 рад (11 докторських і 9 кандидатських); соціологічні науки – 5 рад (докторські); політичні науки – 17 рад (13 докторських і 4 кандидатських); виховання та спорт – 5 рад (3 докторських і 2 кандидатських); державне управлін-

ня – 14 рад (8 докторських і 6 кандидатських); культурологія – 4 ради (докторські); соціальні комунікації – 6 рад (5 докторських і кандидатських) [13].

Висновки і пропозиції. На основі здійсненого дослідження, спираючись на досвід та наукові праці вчених, а також на нормативно-праві акти можемо дійти висновку, що становлення спеціалізованих рад пройшло нелегкий шлях становлення с СРСР: шлях постійних істотних змін, шлях вдосконалення. Порівняльний аналіз, наведений у дослідженні, дає змогу побачити, що сучасне законодавство певним чином «відштовхується» від нормативно-правових актів, які діяли у цій галузі за радянських часів; деякі положення досі повністю або у певній частині дублюються в українське законодавство. Тим не менш, сучасне законодавство про спеціалізовані вчені ради зробило великий крок вперед, і, хоча не позбавлене певних недоліків, все ж стало істотно більш деталізова-

ним і таким, що відповідає вимогам сьогодення, а також загальному спрямуванню держави до євроінтеграції [14].

На нашу думку, статистичні дані про спеціалізовані вчені ради дають змогу прийти до кількох важливих висновків: 1) їх надмірна загальна кількість (986 станом на 15 липня 2015 року); 2) з кількісних показників впливає висновок про надання переваг та «популярності» певних галузей вищої освіти (оскільки захист кандидатських дисертацій відбувається на основі повної вищої освіти). Так, на нашу думку, слід розвивати мережі спеціалізованих вчених рад та стимулювати здійснення наукових досліджень у певних галузях соціологічні науки, соціальні комунікації, спорт, архітектура, культурологія тощо – адже ці галузі також є надзвичайно важливими для розвитку країни нині, але на теперішній час переживають певний кризи, а тому потребують додаткової уваги та «стимулювання» з боку держави.

Список літератури:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-УІІ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Иванов А. Е. Учёные степени в Российской империи. XVIII в. / А. Е. Иванов. – М.: ИРИ РАН, 1994. – С. 55.
3. Левицька Н. М. Склад та соціально-правовий статус викладацького корпусу вищих гуманітарних закладів Наддніпрянщини (друга половина XIX – початок XX ст.) / Н. М. Левицька // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: Наук. вісник: зо. наук, праць / Нац. пед. унт ім. М.Г. Драгоманова, Українська АН. К.: Вид во НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2012. – № 64 (№ 9). – С. 3.
4. О некоторых изменениях в составе и устройстве государственных учебных и высших учебных заведений Российской Республики: Декрет народных комиссаров от 1 октября 1918 г. Ст. № 789 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://istmat.info/node/31565>
5. Об ученых степенях и званиях: Постановления Центрального Исполнительного Комитета и Совета Народных Комиссаров от 13 января 1934 г. Ст. № 30 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://istmat.info/node/39294>
6. Об ученых степенях и званиях. Ст. № 83. // Собрание узаконений и распоряжений Рабочего и Крестьянского Правительства РСФСР. – М.: Изд-во народного комиссариата юстиции. – 1937. – № 21.
7. Батыгин Е. С. Научная аттестация и формирование советского философского сообщества в 1930-е и 1940-е годы [Електронний ресурс] / Батыгин Г. С., Козлова Л. А. – Режим доступу до ресурсу: <https://sites.google.com/site/bolshevistphilosophy/Home/tom-2/soderzanie/batygin-kozlova>
8. Козлова Л. А. Без защиты диссертации: Статусная организация общественных наук в СССР, 1933-1935 годы [Електронний ресурс] / Л. А. Козлова – Режим доступу до ресурсу: <http://www.nir.sh/sj/sj/sj2-01koz.html>
9. О Положении о порядке присуждения ученых степеней и присвоения ученых званий Постановление Совмина СРСР от 29.12.1975 № 1067 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=632&rnd=228224.93881645&dst=100222&fld=134#0>
10. Вопросы аттестации научных и научно-педагогических кадров (вместе с «Положением о порядке присуждения ученых степеней и присвоения ученых званий»): Постановление Совмина СРСР от 30.12.1989 № 1186 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=182186&rnd=228224.2053923374&dst=100039&fld=134#0>
11. Положення про спеціалізовані вчені ради: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 № 1059 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1170-11/print1459179302595688>
12. Положення про Вищу атестаційну комісію України: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://vak.org.ua/vak/>
13. Мережа спеціалізованих вчених рад [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/563/merezh-spetsializovanikh-vchenikh-rad/>
14. Ківалов С. В. Юридична освіта і Болонський процес / С. В. Ківалов. // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / ОНЮА, Південноукр. центр тендер, проблем. – 2007. – № 30. – С. 3-10.

Жарова О.П.

Национальный университет «Одесская юридическая академия»

К ВОПРОСУ СТАНОВЛЕНИЯ НАУЧНЫХ СТЕПЕНЕЙ И СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ УЧЕНЫХ СОВЕТОВ

Аннотация

В статье анализируется история становления специализированных ученых советов. Анализируются нормативно-правовые документы советского и постсоветского периода, которые устанавливали ученые степени. Исследуется нормативно-правовое регулирование и современная деятельность специализированных ученых советов с учетом новейших законодательных изменений. Осуществляется компаративный анализ нормативно-правового регулирования специализированных советов по защите диссертаций в СССР и специализированных ученых советов в современной Украине. На основе проанализированных статистических данных о сети специализированных ученых советов делается вывод о необходимости стимулирования развития определенных отраслей образования и науки.

Ключевые слова: специализированный ученый совет, научные степени, сеть специализированных ученых советов, специализированные советы в СССР, положения о специализированных ученых советах.

Zharova O.P.

National University «Odessa Law Academy»

TO THE QUESTION OF FORMATION OF SCIENTIFIC DEGREES AND ACADEMIC COUNCILS

Summary

The article analyzes the historical formation of specialized academic councils. Legal documents pre-Soviet and of the Soviet period that set scientific degrees analyzed. The legal regulation and current activities of academic councils of the latest legislative changes are revealed. Comparative analysis of legal regulation of specialized councils on thesis defense in the USSR and academic councils in modern Ukraine is carried out. On the basis of analyzed statistical data about the network of academic councils is made a conclusion of the need to stimulate the development of certain fields of education and science.

Keywords: Specialized Scientific Council, academic degrees, network of specialized scientific councils, Scientific Councils in the USSR, provision on specialized scientific council.